

VYBRANÁ TÉMATA

17/2010

BOSNA A HERCEGOVINA: VŠEOBECNÉ VOLBY 2010

Václav Lídí

říjen 2010

Obsah:

Základní charakteristiky politického systému	2
Centrální instituce.....	3
Instituce Federace Bosny a Hercegoviny	5
Instituce Republiky srbské.....	6
Úřad vysokého představitele a statut Distriktu Brčko	7
Základní charakteristika hlavních politických stran	8
Volby 2010 – hlavní témata a volební výsledky	10
Reakce EU a USA na výsledek voleb.....	13
Zdroje	14

Základní charakteristiky politického systému

Podpisem tzv. Daytonské mírové smlouvy¹ 14. prosince 1995 byla ukončena tři a půl roku trvající občanská válka v Bosně a Hercegovině, která byla zároveň nejkrvavějším evropským konfliktem od roku 1945.² Smlouva sjednaná v americkém Daytonu byla jednoznačným průlomem ve vztahu tří národů, které si území Bosny a Hercegoviny nárokovaly.³ Za své státy smlouvu podepsali prezidenti Bosny a Hercegoviny (Alija Izetbegovič), Chorvatska (Franjo Tuđman) a Srbska (Slobodan Milošević). Jako mezinárodní zprostředkovatel jednání působil americký ministr zahraničí Warren Christopher, který vytvořil mírovou smlouvu postavenou na čtyřech základních pilířích:

- existence Bosny a Hercegoviny jako jednotného státu,
- zvláštní statut hlavního města Sarajeva,
- návrat uprchlíků a potrestání válečných zločinů,
- převedení Východní Slavonie ovládané Srby do držení Chorvatské republiky.

Jako jeden z dodatků mírové smlouvy byla přijata Ústava Bosny a Hercegoviny.⁴ Tato ústava definovala budoucí státní zřízení jako federaci dvou „entit“ – Federace Bosny a Hercegoviny (Federacija Bosne i Hercegovine) a Republiky srbské (Република Српска) –

¹ Celé znění tzv. Daytonské mírové smlouvy v anglickém znění (The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina) k dispozici na http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=380.

² Pečenka, M., Luňák, P.: *Encyklopedie moderní historie*. Praha: Libri, 2008.

³ Malcolm, N.: *Bosnia: A short history*. New York: New York University Press, 1996.

⁴ Ústava Bosny a Hercegoviny v anglickém znění dostupná na stránkách Úřadu vysokého představitele pro BaH: http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=372

s vlastními ústavami a orgány státní moci. Podle ústavy zůstávají v kompetenci centrální vlády jen oblasti zahraniční politiky, vč. zahraniční hospodářské politiky, celní politika, monetární politika, financování institucí a mezinárodních závazků Bosny a Hercegoviny, imigrační a azylová politika a její regulace, vztahy s Interpolem, vytvoření a řízení společných a mezinárodních komunikačních prostředků, regulace dopravy mezi oběma entitami a kontrola společného vzdušného prostoru. Po volbách v roce 2002 se ještě do kompetencí federální správy dostala nově formovaná bosensko-hercegovinská armáda.

Jak je patrné, státní uspořádání Bosny a Hercegoviny je poměrně složité, rozdělené do čtyř hlavních systémů centrálních (celostátních) institucí, institucí Federace Bosny a Hercegoviny, institucí Republiky srbské a institucí Distriktu Brčko, který vzhledem ke své poloze a nárokům obou entit tvoří výjimku v rámci státního mechanismu. Nesmíme také opomenout kontrolní roli Úřadu vysokého představitele pro Bosnu a Hercegovinu, jehož funkce byla rovněž zakotvena v Daytonské mírové smlouvě.

Centrální instituce

Hlavou celostátní exekutivy je Předsednictvo Bosny a Hercegoviny (Predsjedništvo Bosne i Hercegovine/Предсједништво Босне и Херцеговине). Jedná se o kolektivní hlavu státu, která se sestává ze tří členů, z nichž každý je zvolen v jednom z konstitučních národů BaH (Bosňáci, Srbové a Chorvati). V čele Předsednictva se postupně střídají jednotliví členové v intervalu osmi měsíců. Volební období tohoto vrcholného státního orgánu je čtyřleté. Členové Předsednictva jsou voleni v jednotlivých entitách s tím, že chorvatský a bosňácký zástupce je volen občany Federace Bosny a Hercegoviny a zástupce Srbů je volen občany Republiky srbské.⁵ Nejvýznamnějšími pravomocemi Předsednictva jsou řízení zahraniční politiky a reprezentace státu navenek.

Roli vlády plní Rada ministrů Bosny a Hercegoviny, řízená předsedou, který je navržen Předsednictvem a schvalován Poslaneckou sněmovnou Bosny a Hercegoviny. Po získání důvěry navrhuje předseda Rady jednotlivé ministry. Délka funkčního období Rady je totožná s funkčním obdobím Poslanecké sněmovny. V současné době má Rada devět ministrů, konkrétně ministra zahraničí, bezpečnosti, financí, spravedlnosti, obrany, zahraničního obchodu a ekonomických vztahů, komunikací a dopravy, ministra pro lidská práva a uprchlíky a ministra občanských záležitostí.

⁵ Každý z občanů Bosny a Hercegoviny má také občanství své vlastní entity.

Legislativu na úrovni federace tvoří dvoukomorové Parlamentní shromáždění (Parlamentarna skupština), fungující na principu symetrického bikameralismu, tedy rovného postavení obou komor. Mezi nejdůležitější pravomoci Parlamentního shromáždění patří schvalování rozpočtu, ratifikace mezinárodních smluv a také má právo provádět změny Ústavy Bosny a Hercegoviny, k nimž je ovšem nutné získat podporu dvou třetin poslanců Poslanecké sněmovny.

Dolní komorou parlamentu Bosny a Hercegoviny je Poslanecká sněmovna (Predstavnički/Zastupnički dom). Počet poslanců je 42, z nichž se dvě třetiny, tedy 28, jsou voleny ve všeobecných volbách na území Federace Bosny a Hercegoviny a jedna třetina, tedy 14, ve všeobecných volbách na území Republiky srbské. Volební klauzule v jednotlivých obvodech je 3% a aktivní i pasivní volební právo přiznáno osobám starším 18 let.

Horní komorou Parlamentního shromáždění Bosny a Hercegoviny je Sněmovna lidu (Dom naroda) sestávající se z 15 delegátů, z nichž vždy pět reprezentuje Chorvaty, Bosňáky a Srby. Deset delegátů volí Sněmovna lidu Federace Bosny a Hercegoviny a zbylých pět potom Národní shromáždění Republiky srbské. Jednou z nejdůležitějších pravomocí Sněmovny lidu je tzv. menšinové veto. Jeho význam spočívá v tom, že pokud většina delegátů jednoho z konstitučních národů usoudí, že navrhovaný zákon „ohrožuje životní zájmy“ jejich národa, má právo ho vetovat. Nicméně konečné rozhodnutí o tom, jak naložit s danou právní normou, zůstává na Ústavním soudu Bosny a Hercegoviny. Volební období obou komor Parlamentního shromáždění je čtyři roky.

Soudní moc se v Bosně a Hercegovině na centrální úrovni sestává z Ústavního soudu Bosny a Hercegoviny a Soudu Bosny a Hercegoviny. V devítičlenném ústavním soudu zasedají čtyři soudci zvolení Poslaneckou sněmovnou Federace BaH, dva zvolení Národním shromážděním Republiky srbské a tři jmenovaní předsedou Evropského soudu pro lidská práva, který své rozhodnutí konzultuje s Předsednictvem BaH. Ostatní soudní systémy existují v celé šíři v rámci entit, s tím že Distrikt Brčko disponuje vlastním soudním systémem.⁶

⁶ Průvodce institucemi Bosny a Hercegoviny vydaný UNDP, dostupný na: <http://www.undp.ba/index.aspx?PID=36&RID=20>.

Instituce Federace Bosny a Hercegoviny

Vrcholným exekutivním orgánem Federace je obdobně jako na celostátní úrovni Předsednictvo Federace Bosny a Hercegoviny. Skládá se z prezidenta a dvou viceprezidentů, kteří zastupují jednotlivé konstituční národy Federace. Předsednictvo je voleno nepřímo Parlamentem Federace na čtyřleté funkční období. Mezi hlavní pravomoci tohoto orgánu patří kromě reprezentace entity a jmenování soudců také navrhování kandidáta na předsedu vlády Federace BaH. Premiéra Federace navrhuje Předsednictvo entity a posléze je schvalován Poslaneckou sněmovnou Federace BaH. Po získání důvěry ze strany Poslanecké sněmovny premiér sestavuje vládu,⁷ která má 16 ministrů vybraných podle etnického klíče 8+5+3. Tedy 8 ministrů za Bosňáky, 5 za Chorvaty a 3 za Srby. Z řad ministrů jsou také v důsledku snahy o zachování zastoupení všech konstitučních národů vybráni dva vicepremiéři zastupující zbývající dvě národnosti.

Legislativní moc ve Federaci BaH představuje dvoukomorový parlament⁸ složený z Poslanecké sněmovny a Sněmovny lidu. Podmínkou pro schválení zákona je získání dvoutřetinové podpory členů Poslanecké sněmovny a prosté většiny zástupců ve Sněmovně lidu, ovšem takové prosté většiny, pro kterou hlasuje většina Bosňáků, Chorvatů a Srbů. Dolní komorou Parlamentu Federace BaH je Poslanecká sněmovna Federace BaH. Tvoří jí 98 poslanců, z nichž 73 je zvoleno poměrným volebním systémem ve 12 vícemandátových obvodech a zbývajících 25 křesel představuje kompenzační mandáty. Nezbytnou podmínkou pro regulérnost voleb je, že každý národ musí obsadit minimálně čtyři poslanecká křesla. Volební období Poslanecké sněmovny Parlamentu Federace Bosny a Hercegoviny je čtyřleté. Horní komorou Parlamentu Federace BaH je Sněmovna Lidu, která se skládá z 58 delegátů rozdělených do 4 klubů – bosenského, chorvatského a srbského, které mají shodně po 17 členech a navíc klubu zastupujícího ostatní etnika Federace BaH, který se skládá ze 7 delegátů. Členové Sněmovny lidu Federace BaH jsou delegováni zákonodárnými tělesy jednotlivých kantonů, z kterých je Federace administrativně složena, a to proporčně podle počtu obyvatel jednotlivých kantonů. Volební mandát je zde opět čtyřletý. Hlavním smyslem existence tohoto orgánu je podobně jako v případě podobné instituce na celostátní úrovni „ochrana životních zájmů“ jednotlivých konstitučních národů Federace.

⁷ Aktuální informace o Vládě Federace Bosny a Hercegoviny: <http://www.fbihvlada.gov.ba/english/index.php>.

⁸ Aktuální informace o Parlamentu Federace BaH: <http://www.parlamentfbih.gov.ba/>.

Federace Bosny a Hercegoviny je tvořena 10 kantony, rozdělenými na národnostním principu. Pět kantonů je čistě bosenských (Sarajevo kanton, Bosansko-podrinjski kanton, Tuzlanski kanton, Zeničko-dobojski kanton a Unsko-sanski kanton), tři jsou čistě chorvatské (Livanjski kanton, Zapadohercegovački kanton a Posavski kanton) a dva kantony jsou smíšené, bosensko-chorvatské (Srednjobosanski kanton a Hercegovačko-neretvanski kanton) – viz mapa v příloze. V čele jednotlivých kantonů jsou prezidenti a přímo volené parlamenty, jejichž počet členů se pohybuje v rozmezí 20-35 poslanců v závislosti na počtu obyvatel toho kterého kantonu.

Instituce Republiky srbské

I v případě druhé entity Bosny a Hercegoviny, Republiky srbské, je v čele výkonné moci Předsednictvo Republiky srbské, které se skládá z jednoho prezidenta a dvou viceprezidentů. Rozdíl oproti Federaci BaH spočívá v tom, že Předsednictvo Republiky srbské je voleno v přímých volbách s čtyřletým mandátem. Prezidentem se stává automaticky kandidát, který získá nejvyšší počet hlasů a viceprezidenty poté ti kandidáti, kteří skončili v součtu hlasů za ním, ale musí příslušet k jiné národnosti tak, aby bylo členství v Předsednictvu rozloženo mezi tři konstituční národy Republiky srbské. Předsednictvo Republiky srbské navrhuje kandidáta na post premiéra, který je schvalován dolní komorou parlamentu. Vláda⁹ je sestavována podle obdobného klíče jako ve Federaci Bosny a Hercegoviny, jen pořadí národností je obráceno. Konkrétně tedy 8 ministrů za Srby, 5 za Bosňáky a 3 za Chorvaty. Funkční období vlády je opět čtyřleté a dva vicepremiéři jsou opět voleni podle etnického klíče.

Parlament Republiky srbské¹⁰ je dvoukomorový. Skládá se z Národního shromáždění a Rady národů. Národní shromáždění Republiky srbské, které plní funkci dolní komory, se sestává z 83 poslanců volených na čtyřleté období. 62 poslanců je voleno poměrným volebním systémem v 6 vícemandátových obvodech, 21 poslaneckých křesel připadá na kompenzační mandáty. Konečné rozdělení mandátů se musí držet pravidla, že minimálně 4 poslance musí získat každý ze tří konstitučních národů Republiky srbské. Horní komora parlamentu, tedy Rada národů Republiky srbské, je složena z 28 delegátů - po osmi pro každou z národností a čtyři delegáty za ostatní národnosti Republiky srbské. Rada národů má jednoznačně podřízené postavení vůči Národnímu shromáždění, neboť členové Rady

⁹ Vláda Republiky srbské: <http://www.vladars.net/sr-SP-Cyrl/Pages/Default.aspx>.

národů jsou přímo delegováni poslanci Národního shromáždění Republiky srbské. Kromě systému okresů, který je společný pro celou Bosnu a Hercegovinu, nemá Republika srbská žádné nižší územněsprávní celky jako Federace BaH, a je tak spravována centrálně z hlavního města Republiky srbské Banja Luky.

Úřad vysokého představitele a statut Distriktu Brčko

Úřad vysokého představitele pro Bosnu a Hercegovinu¹¹ (Office of the High Representative in Bosnia and Herzegovina) byl vytvořen dodatkem číslo 10 Daytonské mírové smlouvy. Jeho role měla být zprvu omezená, měl pouze dohlížet na plnění mírových smluv a nedisponoval výraznými pravomocemi. To se ovšem změnilo, když po porušování úmluv ze strany bosensko-hercegovinských politiků v roce 1997 dospěla Rada pro implementaci míru na svém jednání v Bonnu k posílení pravomocí Vysokého představitele. Tyto tzv. „Bonn powers“ umožňují Vysokému představiteli odvolat politika či zmrazit účty jakémukoliv politickému subjektu a v neposlední řadě mu dávají do rukou legislativní kompetence. Zejména legislativních pravomocí bylo již mnohokrát využito například k zavedení nové měny (tzv. konvertibilní marky) nebo k uzákonění nové státní symboliky. I přes pokusy mandát Vysokého představitele ukončit k roku 2008 úřad stále funguje. Současným Vysokým představitelem pro Bosnu a Hercegovinu je Rakušan Valentin Inzko.

Jako poslední část komplikovaného bosensko-hercegovinského politického systému je nutné zmínit statut Distriktu Brčko¹². Do roku 2000 byl spravován úřady Republiky srbské, nicméně nároky si na něj dělají obě entity. Pro Republiku srbskou se jedná o životně důležitou spojnici dvou jinak oddělených částí země. Naproti tomu Federace BaH argumentovala, že je pro ni distrikt významný zejména z dopravního hlediska, kdy by místní říční síť umožnila propojení Federace s Černým mořem. Celý spor byl nakonec právě v roce 2000 rozhodnut mezinárodním tribunálem. Vzhledem k tomu, že žádná národnost nemá v Distriktu Brčko převahu, bylo rozhodnuto, že se stane společným kondominiem Federace BaH a Republiky srbské. V praxi vznikl další parlament a Úřad mezinárodního supervizora. Co se týče volebního práva, obyvatelé mají právo se rozhodnout, zda budou volit kandidáty z Republiky srbské nebo z Federace Bosny a Hercegoviny.

¹⁰ Parlament Republiky srbské: <http://www.narodnaskupstinars.net/eng/naslovna/naslovna.php>.

¹¹ Oficiální stránky Úřadu vysokého představitele pro Bosnu a Hercegovinu: <http://www.ohr.int/>.

¹² Oficiální internetová prezentace Distriktu Brčko k dispozici na: <http://www.brcko.org/index.htm>.

Základní charakteristika hlavních politických stran

Stranický systém v Bosně a Hercegovině je strukturován na základě etnické příslušnosti. Přestože se většina stran snaží působit ve všech částech země, zásadní voličské podpory se jim obvykle dostává pouze od jednoho etnika. Fakticky tak existují tři paralelní stranické systémy (bosňácký, chorvatský a srbský), přičemž zejména pro Federaci BaH a Republiku srbskou platí, že neexistují strany, které by dokázaly oslovit voliče v obou částech (viz tabulka 1). Pokusy o vytvoření a dlouhodobé působení multietnických stran prozatím selhávají.

Sociálně demokratická strana Bosny a Hercegoviny (SDP) je nástupcem Komunistické strany Jugoslávie. Jedná se o jednu z mála multietnických stran. Její program neleží v prosazování partikulárních zájmů některého z etnik, ale spíše se zaměřuje na otázky ekonomické a sociální. Snaha posílit ekonomická témata implikuje i snahu SDP BiH posilovat stát, proti čemuž se staví především srbští voliči. Z toho vyplývá, že podpora strany je mnohem silnější mezi Chorvaty a Bosňáky a nižší mezi Srby. Nicméně právě díky širší podpoře získal zástupce strany Željko Komšić ve volbách v roce 2006 křeslo v Předsednictvu BaH na úkor ryze chorvatských stran. Prioritou strany ve volbách v roce 2010 bylo uhájit křeslo v Předsednictvu BaH a posílit svoji pozici mezi bosenskými a chorvatskými voliči. Předsedou strany je Zlatko Lugumdzija.

Strana demokratické akce (SDA) byla založena v roce 1990 prvním a posledním prezidentem Bosny a Hercegoviny Alijou Izetbegovićem. Jedná se o nejstarší a historicky nejsilnější bosňáckou stranu. Strana má u bosňáckých voličů stále velmi silnou pozici, i když není již tak suverénní jako v době, kdy byl Alija Izetbegović jejím předsedou. Postupné oslabování SDA se projevilo zejména ve volbách roku 2006, kdy ztratila křeslo v Předsednictvu Bosny a Hercegoviny ve prospěch SBiH. Současným předsedou SDA je Sulejman Tihić a mezi další výrazné osobnosti strany patří zejména syn zakladatele strany Bakir Izetbegović. Hlavním cílem SDA pro volby v roce 2010 bylo opětovné získání křesla v Předsednictvu BaH a upevnění pozice nejsilnější bosňácké strany.

Strana za Bosnu a Hercegovinu (SBiH) je druhou nejvýznamnější bosenskou stranou. Byla založena roku 1996 a za její zdaleka největší úspěch je považováno získání křesla v Předsednictvu BaH ve volbách roku 2006. Předseda SBiH Haris Silajdžić tehdy vyhrál nad kandidátem konkurenční SDA Sulejmanem Tihićem. Programovou prioritou strany je co

největší centralizace státu a Silajdžić se dokonce nechává slyšet, že jeho největším politickým snem je konečné odstranění obou entit. Hlavním cílem SBiH pro volby v roce 2010 bylo získat pozici nejsilnější bosňácké strany tím, že si nejen udrží křeslo v Předsednictvu BaH, ale také porazí SDA v Parlamentu BaH a Poslanecké sněmovně Federace BaH.

Svaz za lepší budoucnost BaH (SBB BiH) je nová strana, kterou v roce 2009 založil bosenský mediální magnát Fahrudin Radončić. Ve volbách 2010 zaznamenala poměrně výrazný úspěch jak ve volbách do předsednictva BaH, kde Radončić se ziskem více než 30 % hlasů obsadil druhé místo mezi bosňáckými kandidáty, tak i ve volbách do Poslanecké sněmovny. Jedná se o pokus o vytvoření multietnické strany liberálního stříhu, nicméně výraznou roli zde hraje osobnost zakladatele strany.

Aliance nezávislých sociálních demokratů (SNSD) je nejsilnější srbskou stranou Bosny a Hercegoviny. Programově oponuje centralizaci státních struktur, její předseda Milorad Dodik dokonce několikrát vyhrožoval odtržením Republiky srbské. Průlomovým pro SNSD byl rok 2006, kdy ve volbách nahradila do té doby mezi bosenskými Srby dominantní Srbskou demokratickou stranu založenou Radovanem Karadžićem. Konkrétně došlo k tomu, že v roce 2006 SNSD získala 41 křesel v Národním shromáždění Republiky srbské, křeslo v Předsednictví BaH a křeslo premiéra Republiky srbské, které obsadil právě Dodik. Cílem pro volby 2010 bylo upevnění nově nabyté pozice strany a zisk postu prezidenta Republiky srbské pro Milorada Dodika.

Srbská demokratická strana (SDS) byla založena roku 1992 Radovanem Karadžićem. Do roku 2006 byla nejsilnější srbskou stranou, a to i přes to, že někteří její funkcionáři jako Karadžić nebo Momčilo Krajišnik byli stíháni válečným tribunálem OSN v Haagu. Až v roce 2006 byla SDS vystřídána na pozici leadera srbských stran SNSD Milorada Dodika. Příčin je hned několik: vnitřní fragmentace, četná obvinění z korupce i již zmíněná zatčení některých vysokých představitelů strany. Pro volby v roce 2010 se počítalo s dalším oslabováním strany a jejím celkovým neúspěchem.¹³

Chorvatská demokratická unie (HDZ BiH) je historicky nejstarší chorvatskou stranou Bosny a Hercegoviny. Má silné vazby na HDZ v Chorvatské republice. S jejím postavením silně otrásl štěpení vyvolané před volbami roku 2006, kdy se od ní oddělila HDZ – 1990. Jako hlavní neúspěch po rozdělení strany na dva subjekty je považována ztráta křesla v

Předsednictví BaH ve prospěch SDP BiH ve volbách roku 2006. Hlavním programem strany je podle jejího předsedy Dragana Čoviće boj proti systému, který zvýhodňuje Bosňáky a Srby na úkor Chorvatů. Řešením, které HDZ BiH propaguje, je vytvoření třetí entity, která by měla vzniknout rozpadem Federace BaH. Jasnou prioritou voleb v roce 2010 bylo pro HDZ BiH opětovné získání křesla v Předsednictvu BaH a obnovení pozice první chorvatské strany.

Chorvatská demokratická unie – 1990 (HDZ – 1990) vznikla před volbami roku 2006 odštěpením od HDZ BiH. Od té doby se její preference drží na přibližně podobné úrovni jako preference konkurenční HDZ BiH. Předsedou strany je Božo Ljubić. Ve volbách 2010 se očekávalo maximálně mírné zlepšení a v žádném případě neměla HDZ – 1990 přeskočit ve výsledku voleb HDZ BiH.

Volby 2010 – hlavní témata a volební výsledky

V předvolební kampani bylo možné vysledovat tři hlavní balíky témat, se kterými se politické strany pokoušely oslovit své případné voliče. Nejčastěji zmiňovaným a v podaytonské Bosně a Hercegovině asi nejpodstatnějším politickým tématem byla budoucnost ústavy a státního uspořádání. Srbští nacionalisté tradičně vsadili na kartu co největší decentralizace, naproti tomu umírnění představitelé Bosňáků a Chorvatů se snažili prosadit co možná největší centralizaci. Třetí proud potom představovaly chorvatské nacionalistické strany usilující o vytvoření třetí, čistě chorvatské entity.

Druhým souborem politických témat bylo řešení ekonomické situace země. Zejména se hovořilo o rozvoji infrastruktury, která je od války stále v tristním stavu, a také o nezaměstnanosti, která se v současnosti pohybuje kolem 40 % (nicméně pokud by byla podchycena tzv. šedá ekonomika, reálně by se nezaměstnanost pohybovala okolo 25-30 %).

Třetím nejčastěji zmiňovaným tématem voleb 2010 byl boj proti organizovanému zločinu a korupci. I když se může zdát představa vstupu do Evropské unie vzdálená, právě

¹³ Analýza serveru Balkan Insight dostupná z: <http://www.balkaninsight.com/en/article/political-parties-in-the-2010-bosnian-election>.

všudypřítomná korupce je považována za největší překážku takového procesu, na což upozorňují i představitelé EU.¹⁴

Všeobecné volby, které se uskutečnily 3. října 2010, zahrnovaly volby do Parlamentního shromáždění Bosny a Hercegoviny, Předsednictva Bosny a Hercegoviny, Národního shromáždění Republiky srbské, Předsednictva Republiky srbské, Poslanecké sněmovny Federace Bosny a Hercegoviny a také do Parlamentů jednotlivých kantonů Federace BaH. Nejdůležitější a nejvíce sledovaný byl volební boj o složení Předsednictva BaH a celostátního parlamentu a parlamentů obou entit. Mezinárodní pozorovatelé označili průběh voleb za řádný a poklidný. Výtka pozorovatelů Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě směřovala zejména na procedurální nedostatky při organizaci voleb a sčítání hlasů, které byly ovšem zapříčiněny i složitostí volebního procesu, resp. paralelním konáním hned několika voleb na různých úrovních.¹⁵ S tím také může souviset fakt, že téměř 10% hlasovacích lístků bylo označeno za neplatné. Volební účast převyšovala 55%.

Ve volbách získali silnou podporu umírnění kandidáti, ovšem ne tak silnou, aby se nemuseli v podstatě na všech úrovních státní správy střetávat nebo spolupracovat s nacionalisty. Jako umírněnější voliči se projeví Bosňáci a Chorvaté, v jejichž rozhodování začaly hrát mnohem větší roli problémy ekonomické než státoprávní. Co se týče srbských voličů, pro ně zůstal i nadále na prvním místě důraz na nacionálně zabarvená témata. Za hlavní vítěze voleb lze označit SDP BiH a SNSD, strany dokonale ilustrující obě protichůdné tendence přítomné v Bosně.

¹⁴ Přehled priorit volební kampaně k dispozici na informačním portálu Balkan Insight: <http://www.balkaninsight.com/en/article/bosnia-election-profile>.

¹⁵ Předběžné stanovisko volební pozorovatelské mise OBSE dostupné v angličtině na: http://www.osce.org/documents/odihr/2010/10/46586_en.pdf

Tabulka 1: Výsledky voleb do Poslanecké sněmovny BaH

	Federace Bosna a Hercegovina		Republika srbská		Počet mandátů celkem
	Podíl hlasů	Počet mandátů	Podíl hlasů	Počet mandátů	
SDP	26,07 %	8	2,96 %	0	8
SNSD	0,86 %	0	43,30 %	8	8
SDA	19,40 %	7	2,64 %	0	7
SDS	0 %	0	22,19 %	4	4
SBB BiH	12,16 %	4	2,03 %	0	4
HDZ BiH	10,99 %	3	0,38 %	0	3
SBiH	7,25 %	2	2,03 %	0	2
HDZ-1990	4,86 %	2	0,08 %	0	2
NSRzB	4,81 %	1	0 %	0	1
PDP	0 %	0	6,45 %	1	1
DNS	0,11 %	0	4,59 %	1	1
DNZ	1,45 %	1	0 %	0	1

Zdroj: Ústřední volební komise BaH, <http://izbori.ba>

SDP BiH si s přehledem udržela křeslo v Předsednictvu BaH, neboť její kandidát Željko Komšić získal přes 60 % hlasů. SDP BiH také zvítězila ve volbách do Poslanecké sněmovny Federace BaH a udržela si silnou pozici v Parlamentním shromáždění BaH. Na druhém místě ve volbách do Poslanecké sněmovny Federace BaH se umístila SDA, jejímž velkým úspěchem byl zisk křesla v Předsednictvu BaH pro jejího kandidáta Bakira Izetbegoviće. Vítězství syna bývalého prezidenta je nesporně největším překvapením letošních voleb. Izetbegović získal téměř 35 % hlasů a tak v podstatě deklasoval svého hlavního rivala ze strany SBiH Harise Silajdžiće, který získal jen 25,10 % hlasů. Prohra kandidáta SbiH byla o to zdrcující, že byl poražen a ještě přeskóčen bosenským mediálním magnátem Fahrudinem Radončićem, který se svou nedávno založenou stranou Unie pro lepší budoucnost BaH (SBB BiH) získal přes 30 % hlasů. V případě srbského křesla v Předsednictvu BaH zvítězil kandidát SNSD Nebojša Radmanović se ziskem téměř 50 % hlasů (viz tabulka 2). Co se týče nejsledovanějšího souboje o Předsednictvo BaH, lze říci, že zvítězili umírnění kandidáti podporovaní mezinárodním společenstvím. Komšić a Radmanović obhájili své posty a o největší překvapení se postaral Izetbegović, který porazil favorizovaného Silajdžiće.¹⁶

¹⁶ Viz Today Zaman.com. *Bosnia: an election full of surprises, but no changes*. Dostupné z: <http://www.todayszaman.com/tz-web/news-224106-109-centerbosnia-an-election-full-of-surprises-but-no-changes-bribyi-brhajrudin-somuncenter.html>.

Tabulka 2: Výsledky voleb do Předsednictva BaH – podíly hlasů tří nejúspěšnějších kandidátů (v %)

Bosňácký zástupce		Chorvatský zástupce		Srbský zástupce	
Bakir Izetbegović (SDA)	34,87	Željko Komšić (SDP)	60,61	Nebojša Radmanović (SNSD)	48,92
Fahrudin Radončić (SBB BiH)	30,49	Borjana Krišto (HDZ BiH)	19,74	Mladen Ivanić (PDP)	47,31
Haris Silajdžić (SBIH)	25,10	Martin Raguž (HDZ 1990)	10,84	Rajko Papović (SzDS)	3,77

Zdroj: Ústřední volební komise BaH, <http://izbori.ba>

Reakce EU a USA na výsledek voleb

Na volby v Bosně a Hercegovině upíralo pozornost i mezinárodní společenství, zejména Evropská unie a USA. 8. října, tedy pět dní po uzavření volebních místností, navštívil Sarajevo komisař Evropské unie pro rozšíření Štefan Füle. Prohlásil, že nejdůležitější je nyní udělat první krok k funkčnímu a efektivnímu státu, který by se mohl začít postupně přibližovat evropské integraci. Reagoval tak na fakt, že je velmi pravděpodobné, že srbští a chorvatští nacionalisté se budou snažit na celostátní úrovni vytvořit koalici, která by úspěšně blokovala jakoukoliv snahu o reformu ústavy. Podle Füleho je nejdůležitější, aby ať už bude sestavena jakákoliv koalice, byla její hlavní prioritou evropská agenda.¹⁷

12. října u příležitosti své cesty po zemích západního Balkánu navštívila Sarajevo americká ministryně zahraničí Hillary Clintonová. Hlavním důvodem její přítomnosti v Sarajevu bylo otevření americké ambasády, Clintonová se nicméně vyjádřila i k volbám. Jasně podpořila umírněné reformní síly a ostře se ohradila proti nacionalistickým stranám. Prioritou Spojených států, je podle ní, aby Bosna a Hercegovina měla co nejdříve pevnou a funkční vládu, která by mohla přistoupit k reformě ústavy. Proti Clintonové se hlasitě ohradil Milorad Dodik, předseda srbské nacionalistické SNSD, který prohlásil, že je naopak potřeba dát víc moci entitám a umožnit tak občanům BaH uplatnit jejich právo na sebeurčení. Clintonovou naopak podpořil bosenský předák Izetbegović, jehož aktivita má nyní největší šanci pro vytvoření stabilní a reformní vlády.

Vztah vůči EU, resp. západu, do značné míry ovlivní sestavování vládní koalice. V době dokončení tohoto informačního přehledu ještě koaliční jednání nebyla ukončena.

¹⁷ Balkan Insight, 8.10.2010: *Fuele tells bosnian leaders to embrace reforms*, dostupné z: <http://www.balkaninsight.com/en/article/fuele-tells-bosnian-leaders-to-embrace-reforms-or-be-left-behind>

Zdroje

Hricová, H.: Bosna a Hercegovina: Země neslučitelných nacionalismů? In: Cabada, L. a kol.: *Komparace politických systémů. Nové demokracie střední a východní Evropy*. Praha: Oeconomica, 2008, str. 282-301.

Malcolm, N.: *Bosnia: A short history*. New York: New York University Press, 1996.

Office of High Representative and EU Special Representative: *Constitution of Bosnia and Herzegovina*. Dostupné z: http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=372.

Office of High Representative and EU Special Representative: *The General Framework Agreement for Peace in Bosnia and Herzegovina*. Dostupné z: http://www.ohr.int/dpa/default.asp?content_id=380.

Pečenka, M., Luňák, P.: *Encyklopedie moderní historie*. Praha: Libri, 2008.

UNDP: *Citizens' Guide to the Institutions of Government of the Federation of Bosnia and Herzegovina, 2nd Edition, November 2003*. Dostupné z: <http://www.undp.ba/index.aspx?PID=36&RID=20>.

Internetové zdroje:

Informační portál Balkan Insight, <http://www.balkaninsight.com>

Oficiální internetové stránky jednotlivých institucí

Ústřední volební komise BaH, <http://izbori.ba>

Příloha: Mapa administrativního členění Bosny a Hercegoviny

